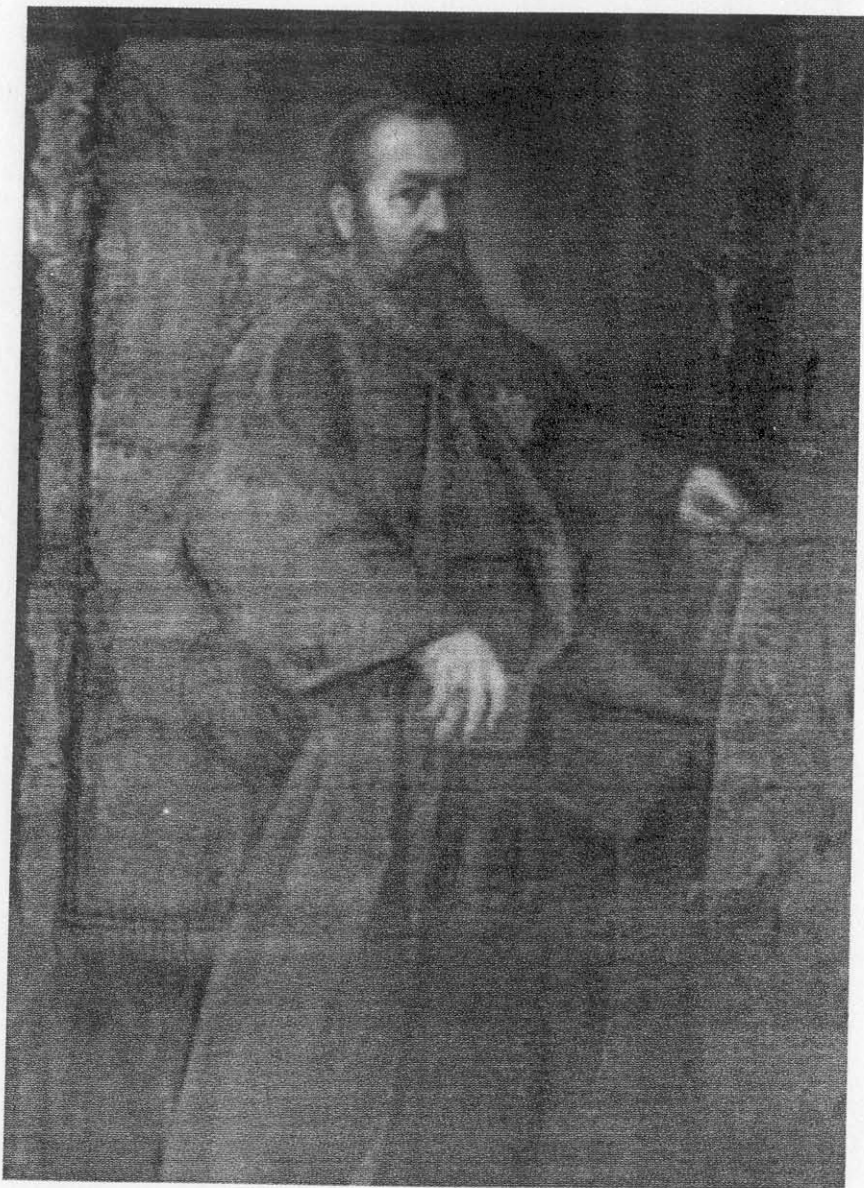

Popis ilustracija

- Sl. 1 - Portret križevačkog biskupa Đure Smičiklasa, Tadijinog strica i dobrotvora (Konzistorijalna dvorana u Križevcima)
- Sl. 2 - Grkokatoličko sjemenište u Ćirilo-Methodskoj ulici
- Sl. 3 - Molba Tadijina oca Ilije križevačkom biskupu Gabrijelu Smičiklasu za primanje Tadije za pitomca Grkokatoličkog sjemeništa
- Sl. 4 - Osvrt Tadijinog strica, križevačkog biskupa Đure Smičiklasa, na Tadijin istup iz bogoslovije 1862. godine
- Sl. 5 - Pismo Tadije Smičiklasa stricu Đuri iz Praga 1865. godine
- Sl. 6 - Pismo Tadije Smičiklasa stricu Đuri iz Beča 1865. godine
- Sl. 7 - Pismo Tadije Smičiklasa, profesora povijesti na gimnaziji u Rijeci, stricu Đuri 1870. godine
- Sl. 8 - Pismo Tadije Smičiklasa, rektora Grkokatoličkog sjemeništa, stricu Đuri 1877. godine
- Sl. 9 - Naslovna stranica rukopisnog časopisa "Vienac" grkokatoličkih sjemeništara s posvetom križevačkom biskupu Đuri Smičiklasu (Vienac, god. 3, br. 19, str. 185)
- Sl. 10 - Stranica časopisa "Vienac" s imenima urednika Nikole Radića i Tadije Smičiklasa (Vienac, god. 3, br. 20, str. 212)
- Sl. 11 - Prva stranica jednog od prvih Smičiklasovih izvornih sastavaka - pripovjetke "Nikola harambaša" (Vienac, god. 3, br. 14, str. 126)
- Sl. 12 - Prva stranica Smičiklasova prijevoda "Miklošić i glagoljica" (Vienac, god. 3, br. 20, str. 202)
- Sl. 13 - Naslovnica drugog sveska djela "Poviest hrvatska"
- Sl. 14 - Predgovor drugom svesku djela "Poviest hrvatska"
- Sl. 15 - Prva stranica kazala drugog sveska djela "Poviest hrvatska"
- Sl. 16 - Početak pete knjige rukopisa djela "Poviest hrvatska"
- Sl. 17 - Početak pete knjige tiskanog izdanja djela "Poviest hrvatska" (T. Smičiklas, Poviest hrvatska, sv. 1, Zagreb 1882., str. 300-303)
- Sl. 18 - Dio rukopisne građe za "Diplomatički zbornik"
- Sl. 19 - Naslovnica drugog sveska zbirke "Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije"
- Sl. 20 - Dijelovi predgovora drugom svesku zbirke "Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije"
- Sl. 21 - Bilježnički prijepis oporuke Tadije Smičiklasa

- Sl. 22 - Upis Tadije Smičiklasa u knjigu umrlih župe sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu (Grad Zagreb, Ured za upravu - Centar, Matični ured, Matica umrlih župe sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu /1888.-1947./, str. 37, br. 2)
- Sl. 23 - Gimnazijska svjedodžba Tadije Smičiklasa, 1. razred šk. god. 1853./54. (kat. br. 1)
- Sl. 24 - Pismo Ilariona Ruvarca Tadiji Smičiklasu o njegovu "zafucanom" hrvatstvu (kat. br. 5)
- Sl. 25 - Carmen: summa cum devotione dedicatum ingeniosissimo viro, Herodoto Croatarum Thadaeo Smičiklas (kat. br. 6)
- Sl. 26 - Naslovnica udžbenika "Hrvatska čitanka za II. razred gimnazijski" (kat. br. 11)
- Sl. 27 - Primjer iz čitanke za II. razred gimnazije (kat. br. 11)
- Sl. 28 - Kazalo čitanke za II. razred gimnazijski (kat. br. 11)
- Sl. 29 - Pismo T. Smičiklasa biskupu J. J. Strossmayeru o skorašnjem izdanju Tome Arhiđakona koje je pripremao preminuli Franjo Rački. (kat. br. 28)
- Sl. 30 - Priopćenje Tadiji Smičiklasu o njegovu izboru za predsjednika Akademije (kat. br. 31)
- Sl. 31 - Dekret o postavljanju T. Smičiklasa za predsjednika Zemaljskog povjernstva za čuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i slavonskoj (kat. br. 44)
- Sl. 32 - Pismo T. Smičiklasa biskupu Strossmayeru o kupovini kninske tvrđave (kat. br. 46)
- Sl. 33 - Naslovnica Smičiklasova prijevoda knjige J. H. Kampea "Kortes ili Odkritje Amerike" (kat. br. 57)

sl. 1. Portret križevačko biskupa Đure Smičiklase, Tadijina strica i dobrotvora
(Konzistorijalna dvorana u Križevcima)

sl. 2. Grkokatoličko sjemenište u Ćirilo-Methodskoj ulici

Euer Bischöfliche Gnaden

②

er gesehensd gesehichte Quangen mit dem
Lob Gottes, der alleu Lovers Compagnie der
keltischen Stueren Königs mit antwort auf sein
schiffliche Gnaden in besondere Ansehenspflicht zu
halten, und sein Dese Thaddeus in ein Seminar
einrichtentlich aufzunehmen und ein christl. ge-
richt mit unsehrerlich und besterungige Gnade.

1te Teil der gesehensd Lethel allea respere sein Quang-
gnade, gesehentlich durch einander gesehichte 4 1/2
Jahre in Lauenen gesehene schiffliche gesehensd
gnade. Unsehrerlich einmüthig so sein gesehensd
man, das wir mit uns das gesehensd
schiffliche wir mit den einmüthig
besten gesehensd derten thunken, für den gesehensd
keltisch ein gesehensd sal gesehensd
Gnaden que unsehrlich unsehrlich

2te Teil mein Dese Thaddeus ein gesehensd
unsehrerlich Gnade, derten 11 gesehensd
Jah zum Lauenen gesehensd gesehensd
gesehensd derten;

3te Teil al mein unsehrerlich Thaddeus, respere mein Dese

Princaz Gort come spenciatuigan gaurthofen. Hauda zu wie
man was er jedes neijig eine altain dines fies
Lepfistliche Gnadon wie unvairer timan.

14te Molba Saultfowtha unan Dofe Tadud in der dardiff
kautiffen Vermael. Dofe zu Tofice biefen gummest
Jed, gaurfan fies Lepfistliche Gnadon wie dem fies ya
yofenard unffterdigen Defultarigurd zu erfefen.

5te Jed der gaurfan die Gefandfeller 6 labende Kunder,
wenn das altende kein 12 jofen alt ist, von einer juff
unfan dindann wunde er der dardiff einen fies er
kungen, wenn ofen unvairant fies Dofe Tadud in
in gabelfen Dardiffing brucken timen.

Janifan fies Lepfistliche Gnadon in gaurfan Lige
wie dindann unvairt, wie unvairan fies den dardiff
unan Sachtburden Gungon zu befarygan, wie man
man unvairantula Dofe in fieser dardiffing in
Gnadon unvairan fies zu molten.

Kristen am 13te August 1682.

Chas Smichklas Gungon

Sl. 3. Molba Tadijana oca Ilije križevačkom biskupu Gabrijelu Smičiklasu za primanje Tadije za pitomca Grkokatoličkog sjemeništa

N. 576

Dragi Marko!

S.R./

U prilogu poslaću vam 5 kom. namirak.
Kako je jednom namirak vrhu 1000f, koji izdali su
gospodinu advokatu Verbaudicu namoj po-
kretav uručiti:

Motiv vas predbrojite me na obične
novine, kao Agrikericu, Coxor, i t. d.
Koji sam i dosta bereću.

Što se tiče izstupa iz Seminista
kade Smitičklaste, neka čini on je svojaj volji;
jerbo ako nema Xvanja k rukovnomisto-
lišu, bolje je do izdaje; - samo ako namir-
šhaj taj Xbijsa imas, to poštenje i savjest
njegova kahtjeva da makane svoje nekrije
ke siromasnom kavodu najtoji na teru pod
izlikom kao da se ne bičkupijju odgojavat
U takovom predmetu nema neksta nij pol:
lika, ni obzir na rodbinstvo.

Budući da se je broj pitomacat uma-
ljio, to se neka odslie name izderkajući
maloga kiša na račun Seminista kako
da mu bude ova godina na iskušanje, isto se
izkaže sposobna ostati ce definidivno
kao pitomac.

Škajom pri likom pošljte mi k'etog papira
k'dravstrujte i k'elin stetne pravisti.
Prijevac 30/12 863

Najodanij:
Georgij episkop

Sl. 4. Osvrt Tadijina strica, križevačkog biskupa Đure Smitičklasta, na Tadijin istup iz bogoslovlje 1862. godine

Što počeli Vaša Crkvenost probiti i tihom rezultate
svoga putovanja, i po svojemu najetko gospede.

Ja nevolim na tobit nego sa glavu. Što Crkvenost
Vaša misli, da novac izvješta mlada kvazi, onda bi
se uvidio primjetiti Vašoj Crkvenosti da bi ja sa
gaj biti i u ovom novcom da smatram na lopotnom
najeti lopot, kad je prilika-evo, vidi svit oko mena,
i to što mnoge osna koji da sa 10 per. najetkih
kupari, a ost dugo, sa to 70 per. zivi to što
se pristaje izvješta.

U Bugarskoj su utrudile nekako dva običajiji
svit pos brat-pa. Krasitja vidi na smolnoj po-
stetji. Bugari smatke miute, da je to mašta
Gita (patnacke), kako je tako najto umro -
rajan su ga otrovili.

Čija je onda prekrasno postjeu i tako masi
dani kakovst itore. mi a uas noim. Čistka
aprita bita je velika vrbu raku sa je praga.
Ja sam htela Boga almo i ziv ekle vrome i
mentim, da in volati svo bi godinu vrbu, a da
se vesobom u Ber.

Čestoprijatelj sa : Jaki vrbu Jesaieu

Tada Smičiklasa
Kandidat filozofije

Sl. 5. Pismo Tadije Smičiklasa stricu Đuri iz Praga 1865. godine

U Biću dne 21. veljače 1865.

Prešućih gospodine!

Ovih dana hoću vam odpraviti pismo na Vašu Prešuću. Bojim
se vie da se je to izgubilo, a meni je tako na tebi dosta
u ovom nesitnom Biću, to sam se vie mnogo puta ljuto
pekajao, što sam ostario Prag. Evo Prešućih gospodine
sasvim konkratnih stvari: Ja u ovom svojom podjermu
tako će živim, da skoro nikad neću morati, malo kad
sajuteam a govore jedem, što i nevaljalo. Svega
tega nije bilo u Pragu. To sam putem vie i
haljina, što sam imao, poručio sam Kacijgi, još,
sas sam živim — a sad me se to moram da
platom. Stalavim se Kacij dan. Reka se pomoći
Vašu Prešuću i moja K tom živim sa naukom.
Ja u ovom tom svojemu živim što najviše mogu
i gladan i žedan, pa i život u prama pogane.
Zapravio sam Prešućih gospodine u malo vie svoje
stanje, molim vas savjeti, da mi pomozite što mogu
nešto odmah, jer mi je upravo a ovaj čas ljuto pitost
i ja sam upravo dosta okleam, dok vie nije dosta
dobre da se namam pomoci, a daga najviše razoran
na svojest svoje nemogu.

Plaćam se vie vie što se boravim svoje na nauku

i odgovoran sam za nje Bogu i svojoj savjesti — a
neka se izvijek mirno misle, obojima snovati, ako
izvijek misle što izvijek — vel skorn-oprostite-ko pad.

Prezvitli gospodini! Neki je paže preda mnom
i koga me budućnost mići zapasti i ovatle dosta
kendi nasim tužnom narodu. Lada je za me upras
slucaj čas-ov oricme na vovistitu. Ako li me sada
ostante — stoga 'stoga' i stoga je cihl moja
budućnost. Ta lo bi se kranost ništa a sveta mi;
stica.

Preporučiti se Prezvitli Vasio i cihkuzi povolan
odgovor. Ja tim sveta deansa i ostajim

Vaša Prezvitli
pajpohorniji snovac

Tadije Smičiklasi

Sl. 6. Pismo Tadije Smičiklasi stricu Đuri iz Beča 1865. godine

Na hru. dne 19. srpnja 1876.

Prezvel gospodine!

Prezvel me je prijatelj svoje svoje ste urobnje sa opretnoje u kase Prezvelosti,
ste u sad ista oglasenje isklapanje Van neme jedine a opcinu
gnde. gde je nitalat Nainje Keitanotjeje a nopen vesjanitkoje
inotro leli nemonu i bogengedvon inilapen. ste sado tam
repano. da se nica n-kada nish dan. u Boje prezveli moli.
Gestlapan Van sinovikom rabvalnost i ovaj novej gubini. sa.
hvaljapen ste na kvasit inozit a prezvanje dehetat i davorit
ste van et imue postike usovati. isklapanje se uprave
sad kad van staze na stala plani, defenitivan slaiti
Inje njekele dana prezvanje van hie pravi isitely a pla.
im ed 888 for a vrah dan in madam. i ed vstora
poprimljenomu prezvanje. je im in dehtit gedinjit 1008 for.
Prezveliti gospodine! Depuhtit mi upave u ovaj ias meje
sicii i indervjista in ias ovaj kad van defenitivan in
takom potajaje i da Van nivi nemon prezveli. depuhtite
mi da Van se ad vre davi rabvalin. depuhtite mi da
Van prezvan. da drame same je Van ov. ste jeman.
Se desadajen aladajen neme sigleda i tove stje. da van
je uprave jroma Van doista nezabvalno postajap. Tad sile
in uprovati ake Van nivo. da neme te majisic leli Be.
bile me sje i a ovaj ias kad van postidaj. put nemonu
vartjeje. Onda nivo meje misht. in ti spak meje

ni stoji, eako je poznati kakova je. Upravo je to da je Vas moći
na pisanje iz Rije, sam i bez tvrdih riječi na kakovu drugu
poznati. Kad sam upisao - nisi lijepe i tovari. Vas molim, da
ni stavite po Vasu javiti svoj poverljiv je bi tom magu staci
na vlast; nisi mi to nisi savisno staci bi nisi neprikladno.

Ispravno od Vasu predejedat, vaša istovrsna spramni mi Vas
sporu iast i poznatija Vas prepornu vam i i Vas savisno
a dade moj daci prijatelj i daci i prikladno staci svoje staci
Valuinić koji je u Rijeci bi javiti daci prijatelj.

Preporuči mi u vlasti Vaše Pismilost i ljubiti svačemu
olaju

Vaše Pismilost

najboljeje staci

Tadije Smičić
gimnazijalac

P.S. Ovo je pismo doneto mladi klerik Voljainić - jer je neznan
adrese, zato i nisam do sad javio, dok mi ova
prikladno nepokaza daci prijatelj Valuinić.

Sl. 7. Pismo Tadije Smičićklasa, profesora povijesti na gimnaziji u Rijeci,
stricu Đuri 1870. godine

Prešvjetli gospodine!

Čast mi je predstaviti Vašoj Prešvjetlosti smislonu, iskrenu i sinovsku izjavu mladeži Vašega zavoda. I ja se pridružujem dobroj mladeži našoj, a dopustite mi ovom svečanom zgodom izreći i moju osobitu radost. Šta mi je dana prošika od Prešvjetlosti Vaše, da se sada kao poglavni ovom zavodu za razmjernu blagodat koje sam u njemu uživao, barem pojesti odložim. Moja je najveća želja, da ravnanjem ovoga zavoda ugodić Vašoj Prešvjetlosti i da tako vasima opravdanjujer Vaše Prešvjetlosti nar. mene zbog toga izstupim onako ublažim, kakvo biva među ljudmi, kada si od srca rado oproste i iskreno se prihvaćaju.

Inam ja, koliko je odgovornost na meni — veća jamacine, nego što bi se mogla navaliiti na jedneza svetjenike.

Traka bi mogla sramota : Vaša
čist neposredno skrbala, zato in
je vam smaga svoju uprieti, da
vam bude čist, a meni da ne bude
sramote.

Bož poživi Vaša Presvetlost!

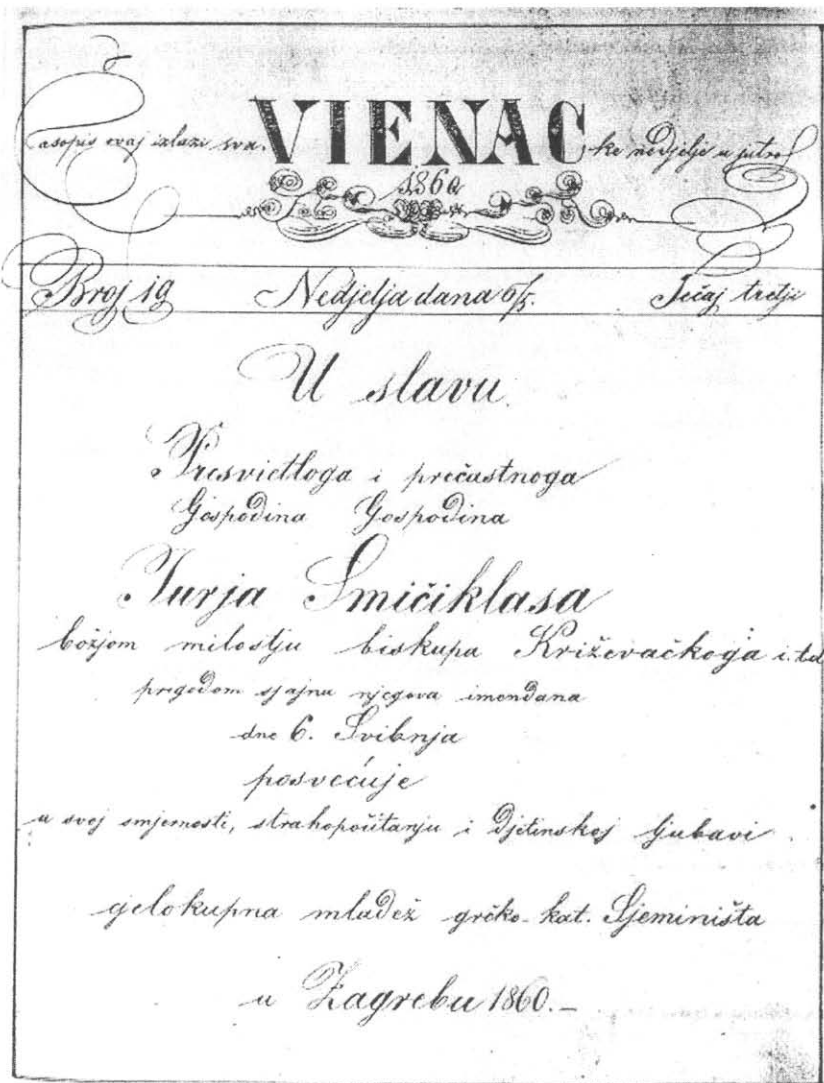
Vaša Presvetlost

najpočorniji stric

M. Zagrabiš Dec 13. XII. 877

Tadije Smičiklas

Sl. 8. Pismo Tadije Smičiklasa, rektora Grkokatoličkog sjemeništa, stricu Đuri
1877. godine

Sl. 9. Naslovna stranica rukopisnog časopisa "Vienac" grkokatoličkih sjemeništarača s posvetom križevačkom biskupu Đuri Smičiklasu (Vienac, god. 3, br. 19, str. 185)

djel ciele, ja in ga od tega odvadiš. - Nekje popodne zaspiava učitelj opet, a Napoleon na-
 čini lepo rad, njim tri oboda na steni, u srednjem načinu centrom, ostaniga cenom
 pokrivanju. - Način si iz papira kuglice, to povsah svaku kufemu priljepi se svaka,
 kama je god heju bicio. - Laalkako je gledas, da u pokriva pogoditi, sti mu je više krat za
 takom putu. - Jednom od njegovih suičenikah se to veoma dopade, to ga smeti. - Daj
 meni, da i ja ogadjam, rad bih vidio, hoću li zgoditi ili ne. - Nisam večinijedna, reče
 Napoleon, nego sutra tu ti sei danići, pa čei ti priogadjati. - Drugi dan, po podne
 djaci jedva dočekah, da je profesor zadriema. - A kako je zadriemas, odmah prvi kugli-
 cu Napoleonu svomu dugu velič. - Eto ti, sad čei priogadjati, ali nijer dobro, da pogoditi.
 Oj, jak baš, a grozan strah obuzme sve, jer se je kuglica bila rastopila, to putne,
 kama da si samokres odpalio, to nije bila obična kuglica nego budem (Bronza).
 Professor se u svom doimeću tako prestraši, da je odmah sa stola pao, misleći, da
 je ubijen, to vidjeti brže k ravnatelju, velič: - Ja nisam više, u tu školu, hoće,
 da me skončaješ, danas sa pucali u me. - Nedputem se djaci svi preplave i sablje
 oči jedan u drugoga, jedinio je Napoleon mirno na svom mjestu sjedio.
 Doktora dodje ravnatelj s profesorom u školu, da istraže, tko je pucao. Ravnatelj vikne,
 tko je pucao? - nitko odgovore djaci, bit ćete kašnjeni, reče ravnatelj, ako nekāte. - Na to se
 priodjuktava, to reče: - Ti smate, odkuda sve zle dolazi. - Prorjor, ravnatelj sotra ka,
 poleona, koji je mirno kao morna ovčica sjedio, upita ga: - jesi li ti pucao? -
 Nisam, nisam, odgovori on. - Jesi, upras ti i nitko drugi, reče ravnatelj - na što ka,
 poleon, reče: - Evo na oči svih suičenikah velim, da nisam toga učinio, te tako
 mi nemoguće ništa učiniti.

Odgov. urednici Nikola Radić i Tadija Smičiklas.

Sl. 10. Stranica časopisa "Vienac" s imenima urednika Nikole Radića i Tadije Smičiklasa
 (Vienac, god. 3, br. 20, str. 212)

Pa ti cu kubi? jevan pustoa zlatni.
Sakujomi skala i budala,
Tavan ciman i cefri cipe,
I sto kubi ad toga ostane,
Ti su dluhji manca konji svoga,
Na kom kocer po djevojku si.

Nikola harambaša

Čitica iz čitost
/D. F. S. L./

Štuke oblaćine naukovi se matnebo? i inace polu
lamni mjeseć, nepotkara se, na sbeozju, a u njeljoj pu
stoj krinog dolani su utiva, samo utro se i dje i lora,
Ije gijekalwa suva oglasivala. Visoka, gonzomanga,
sta i u habanicu smolana asoba postasave po njelj
pa najednom metne dva pusta u utka, i zutovidom
takim postojji i u taj mal ga pouden u njekto isa
gema: „Dobar vecer nikola?“ – „Bog daj Jovo!“
I gije su dungi?“ – „Ja brate moznam, gije su upra
tada, ja mislim, da znaš, kamo su jih jutros
postao?“

Kamo?“

„Da nam jidan postelit camac naprave.“
„Pa sto joi nisu getovi?“
„Kad nam.“

Sl. 11. Prva stranica jednog od prvih Smičiklasovih izvornih sastavaka – pripovijetke
"Nikola harambaša" (Vienac, god. 3, br. 14, str. 126)

La Ivana Karlovna.
Fetja mala rasviena
La Juria Sveciana.

Miklošić i glagoljica.
so slavenskoga pisma L. S. K.

Raduju da će ovdana svo učen slavenški sviel znati želi, što slavni M.
Klošić o glagoljica misli, a posebno o starosti i obitnicu joj: zato sam po njega
u spisu „Ersch - Gruberovoj enciklopediji, u kojoj je on o toj stvari od
strane 165-172 posebno pisao, ovo nekoliko riječi napisao. —

Imenovani spis preobrazuje lista običnih pisama; nabraja one, što se je pisalo
u glagoljica, napominje mnjenje Dobrovškoga, Kapidara, Grigorovića,
Safařika, Srećanovičkoga itd. — sudi koje je pismo starije, glagoljica ili
cirilica, temeljem njegova dokaza jesu na posljedka nabrojani ostanci gla-
goljski; a mi ćemo sada u kratko kazati, da li je po Miklošićovu mnye-
nju glagoljica starija ili mlađja od cirilice, i tko ova, a tko ona sbr-
te. Da je glagoljica starija od cirilice, to se mora suditi, veli g.
Miklošić posebno po tom: 1. Iz nekkih glagoljskih pismenah vidi
se očit, da su polug njih cirilski uinjena i popravljena, tako napose
pisme 28. (Ѣ Ѧ ѧ Ѩ). Isto su tako 2. 7. 34. (Б С К З В Ъ, Ж Н Ъ К Т Е, І О С З).

80 261

POVIEST HRVATSKA.

PO VRELIH NAPISAO

TADE SMIČIKLAS.

DIO DRUGI

OD GODINE 1526—1848.

ČITAONICA

U ZAGREBU 1879.

NAKLADA „MATICE HRVATSKE.“

Sl. 13. Naslovnica drugog sveska djela "Poviest hrvatska"

PRIPOMENAK.

Od mnogo godina uzdišu sviestni rodoljubi hrvatski za sustavno napisanom historijom svoga naroda. Ovaj glas budio je mene, te sam ostavio započeta specijalna iztraživanja, da shvatim cjelokupnu narodnu poviest u obseg i oblik prijatan naobraženomu dielu naroda. Razdieleo sam celo djelo u dva svezka, od kojih jedan predajem evo obćinstvu, pošto se je „Matica Hrvatska“ rodoljubivo odazvala, da ovu knjigu poda na ruke narodu.

Mnogo bih imao pripoviedati o sastavu ove knjige i napose o razdiobi hrvatske poviesti u četiri dobe, dotično dvanaest knjiga, ali za sada u ovom malom pripomenku spominjem samo njeka, jer sam voljan, dok i prvi dio ove knjige ako bog da do godine sviet ugleda, obširnijom razpravom u uvodu sav unutarnji sustav ovoga djela pred učenim svietom potanko opravdati. Da je ovo djelo na vrelih osnovano i iz samih vrela skoro čitavo život svoj dobilo, tomu je naravski razlog, jer je prvo u ovom obliku i obsegu za poviest hrvatsku ovih triju vjekova. Upravo zato bio bi kritički dio tako velik, da bi knjiga još jednom tolika narasla, da su u opazkah vrela i literatura dobila svoje mjesto. Toliko je još nigdje netiskanih važnih vrela služilo ovoj knjizi, da bi sama ona izpunila jednu omašnu knjigu. Ako bude „Matica Hrvatska“ premogla, ova će vrela sa specijalnim excursi o istih napose izaći kao dodatak celoj historiji. Uzornici moji u historijskom pripoviedanju čine isto tako, samo što je pred njimi puno radnika bilo, a pred menom veoma malo ili gotovo nitko. Zato neće pravedni zemljaci moći niti očekivati, da djelo bude posvema savršeno. Koji prvi proertava brazdu na pustom polju, on uživa veće veselje, nego li obdjelavatelji poslije njega, ali brige i trud njegov jedva će naslućivati znati radnici na prooranom polju.

U izradjivanju ove knjige podpomagala su me mnoga gospoda i prijatelji, jedni kao čuvari ovdašnjih arkiva, pružajuć mi sa najvećom pripravnosti spise odnoseće se na poviest hrvatsku, a drugi svojim historijskim materijalom, što su ga za poviest našu po raznih arhivih sakupili, podavajuć mi isti na porabu. Svim ovim zasad sveukupno od srca za ljubav hvalim, dok im se u prvom diehu ove knjige poimence neoduzim. Da ovoga djela već sad jedan dio na sviet izlazi, ima se zahvaliti i rodoljubivoj hrvatskoj vladi, koja mi je obzirom na veliku potrebu ovakve knjige smanjila broj sati službovanja na ovdašnjoj gimnaziji, da uzmognem što prije ovo djelo na kraj privesti. Budi joj zato srdačna hvala!

Pisao sam ovu knjigu s ljubavi, kako istu zakoni historijske umjetnosti za narodnu poviest, a želim od srca, da ona i što većom ljubavju urodi.

U Zagrebu 1. oktobra 1879.

Tade Smičiklas.

SADRŽAJ.

Treća doba.

Knjiga deveta.

Od godine 1527—1606.

	Strana
Pristup.....	3
<i>Ferdinand I. od god. 1527—1564.:</i>	
Hrvatska prije izbora novoga kralja. — Izbor Ferdinandov za kralja hrvatskoga u Cetinju 1. januara god. 1527. — Borba između Ferdinanda i Ivana Zapolje. — Sulejmanova velika vojna god. 1529. — Nastavak razpre među oba kralja — Sulejmanova vojna i Nikola Jurišić u Kiseku god. 1532. — Primirje s Turci. — Vojna Katzianerova god. 1537. — Mir sa Ivanom Zapoljom god. 1538. — Ratovanje Hrvata s Turci. — Smrt kralja Zapolje. — Turska osvaja Ugarsku i Slavoniju god. 1541. — Nova vojna Sulejmanova god. 1543. — Ban Nikola Zrinski. — Gubitak zapadne Slavonije. — Mir s Turci god 1547. — Rat zbog Erdelja i prvo opsiedanje Sigeta god. 1556. — Primirje. — Zaglavak.....	7—53
<i>Maksimilijan od god. 1564—1576.:</i>	
Osoba kraljeva. — Odnosaj prema Turkom i nazori Nikole Zrinskoga. — Zametak novoga rata. — Obrana Sigeta god. 1566. — Banovanje Gjure Draškovića. — Obrana hrvatske krajine. — Kralj prema ustavu kraljevstva. — Uzroci seljačke bune. — Seljačka buna god. 1573. — Posljedice njene. — Boj kod Budačkoga god. 1575. — Smrt kraljeva.	53—76
<i>Rudolf od god. 1576—1606.(8.):</i>	
Osobnost kraljeva. — Male navale Turaka. — Gradnja Karlova god. 1579. — Ban Ungnad. — Provale Ferhadpaše. — Vojne Hasanpaše pod Siskom i Bišćem. — Pad Bišća god. 1592. — Opsiedanje Siska. — Posljedice. — Veliki turski rat od god. 1593—1606.....	70—92
<i>Hrvatska u XVI. vijeku:</i>	
Ostanci kraljevine. — Način turskoga i kričanskoga ratovanja. — Obrana zemlje. — Vojska i razne vrsti njene. — Ustav kraljevine.	

Sl. 15. Prva stranica kazala drugog sveska djela "Poviest hrvatska"

W45 E/1

Projek hrvatska

Knjige peta

1102 — 1300

Priručnik H. Curcua i L. L. ...
Thalberg ...
Tudela ...

Wolff ...
L. ...

Trak ...
L. ...

Klav ...

Grub ...

Vener 1400 ...

Kon ...
L. ...

Pendapat

Ala j a nji stela pajaran ngajarat.
stela nunda 2 nunda j kel nabal ngajaji.
keg palaru ngajar nunda lain, and p
ngara ngajar ngajaji kantele ngajarat

1) Indra/Kabala mancha pajaran
mancha pajaran ngajar nunda
nunda ngajar kantele ngajar
ngajar II p. 5.

2) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

3) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

4) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

5) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

6) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

7) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

8) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

9) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

10) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

11) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

12) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

13) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

14) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

15) Indra mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

mancha kantele ngajar
kantele ngajar, and nabal and
nunda, ngajar ngajar kantele
ngajar kantele and kantele.

760

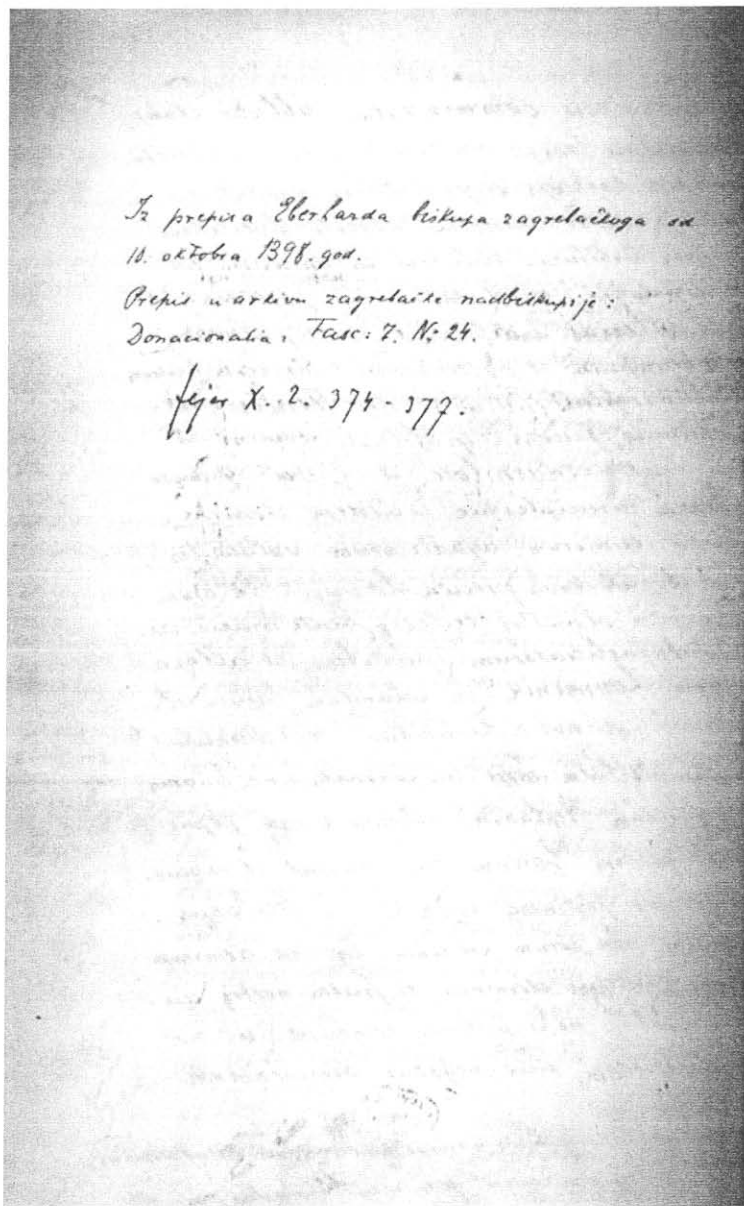
Anno 1396. Januarii 5. ianuae M. Zagreb

Ladislav Cocumtenens Johannis episcopi Zagrabensis
 Stephano filio Fabiani filii Fintec et Thomae Replarsleh
 contra Benedictum et Philippum filios Ponze de Stara
 adiudicat.

Ladislav namq. inter duos huius
 iugiter duntaxat dicitur
 sub Stephano.

Ludovicus dei et apostolica gratia episcopus Narrensis commendatus oblati clau-
 stris ecclesie Sane Marie virginis Raponensis locumque tenens reverendissimi in christo
 patris et domini domini Johannis prebiteri quoniam episcopi Raponensis secretarius
 cancellarius regie maiestatis domini et fratris nostri omnibus christi fidelibus
 presentibus pariter et futuris precibus officium habuitis saltem in omnium sal-
 uatere Cum aurem iusticie requirat et unusquisque quod suum est possideat
 hoc eorum libertatis patrocinii roborem ne ulterius indolite pro quacumque in-
 iustitia proinde ad unustorum modernorum usurpationem et possessionem publicam hanc
 serie volumus pervenire evadere quod Stephanus filius Sahani filii Fentee cer-
 dam villens de Lalathoul ipsius domini Johannis episcopi Raponensis domini et
 fratris nostri veniens ad nostram presentium venit consensit et existit quomodo
 300
 400
 500
 600
 700
 800
 900
 1000
 1100
 1200
 1300
 1400
 1500
 1600
 1700
 1800
 1900
 2000
 2100
 2200
 2300
 2400
 2500
 2600
 2700
 2800
 2900
 3000
 3100
 3200
 3300
 3400
 3500
 3600
 3700
 3800
 3900
 4000
 4100
 4200
 4300
 4400
 4500
 4600
 4700
 4800
 4900
 5000
 5100
 5200
 5300
 5400
 5500
 5600
 5700
 5800
 5900
 6000
 6100
 6200
 6300
 6400
 6500
 6600
 6700
 6800
 6900
 7000
 7100
 7200
 7300
 7400
 7500
 7600
 7700
 7800
 7900
 8000
 8100
 8200
 8300
 8400
 8500
 8600
 8700
 8800
 8900
 9000
 9100
 9200
 9300
 9400
 9500
 9600
 9700
 9800
 9900
 10000
 10100
 10200
 10300
 10400
 10500
 10600
 10700
 10800
 10900
 11000
 11100
 11200
 11300
 11400
 11500
 11600
 11700
 11800
 11900
 12000
 12100
 12200
 12300
 12400
 12500
 12600
 12700
 12800
 12900
 13000
 13100
 13200
 13300
 13400
 13500
 13600
 13700
 13800
 13900
 14000
 14100
 14200
 14300
 14400
 14500
 14600
 14700
 14800
 14900
 15000
 15100
 15200
 15300
 15400
 15500
 15600
 15700
 15800
 15900
 16000
 16100
 16200
 16300
 16400
 16500
 16600
 16700
 16800
 16900
 17000
 17100
 17200
 17300
 17400
 17500
 17600
 17700
 17800
 17900
 18000
 18100
 18200
 18300
 18400
 18500
 18600
 18700
 18800
 18900
 19000
 19100
 19200
 19300
 19400
 19500
 19600
 19700
 19800
 19900
 20000
 20100
 20200
 20300
 20400
 20500
 20600
 20700
 20800
 20900
 21000
 21100
 21200
 21300
 21400
 21500
 21600
 21700
 21800
 21900
 22000
 22100
 22200
 22300
 22400
 22500
 22600
 22700
 22800
 22900
 23000
 23100
 23200
 23300
 23400
 23500
 23600
 23700
 23800
 23900
 24000
 24100
 24200
 24300
 24400
 24500
 24600
 24700
 24800
 24900
 25000
 25100
 25200
 25300
 25400
 25500
 25600
 25700
 25800
 25900
 26000
 26100
 26200
 26300
 26400
 26500
 26600
 26700
 26800
 26900
 27000
 27100
 27200
 27300
 27400
 27500
 27600
 27700
 27800
 27900
 28000
 28100
 28200
 28300
 28400
 28500
 28600
 28700
 28800
 28900
 29000
 29100
 29200
 29300
 29400
 29500
 29600
 29700
 29800
 29900
 30000
 30100
 30200
 30300
 30400
 30500
 30600
 30700
 30800
 30900
 31000
 31100
 31200
 31300
 31400
 31500
 31600
 31700
 31800
 31900
 32000
 32100
 32200
 32300
 32400
 32500
 32600
 32700
 32800
 32900
 33000
 33100
 33200
 33300
 33400
 33500
 33600
 33700
 33800
 33900
 34000
 34100
 34200
 34300
 34400
 34500
 34600
 34700
 34800
 34900
 35000
 35100
 35200
 35300
 35400
 35500
 35600
 35700
 35800
 35900
 36000
 36100
 36200
 36300
 36400
 36500
 36600
 36700
 36800
 36900
 37000
 37100
 37200
 37300
 37400
 37500
 37600
 37700
 37800
 37900
 38000
 38100
 38200
 38300
 38400
 38500
 38600
 38700
 38800
 38900
 39000
 39100
 39200
 39300
 39400
 39500
 39600
 39700
 39800
 39900
 40000
 40100
 40200
 40300
 40400
 40500
 40600
 40700
 40800
 40900
 41000
 41100
 41200
 41300
 41400
 41500
 41600
 41700
 41800
 41900
 42000
 42100
 42200
 42300
 42400
 42500
 42600
 42700
 42800
 42900
 43000
 43100
 43200
 43300
 43400
 43500
 43600
 43700
 43800
 43900
 44000
 44100
 44200
 44300
 44400
 44500
 44600
 44700
 44800
 44900
 45000
 45100
 45200
 45300
 45400
 45500
 45600
 45700
 45800
 45900
 46000
 46100
 46200
 46300
 46400
 46500
 46600
 46700
 46800
 46900
 47000
 47100
 47200
 47300
 47400
 47500
 47600
 47700
 47800
 47900
 48000
 48100
 48200
 48300
 48400
 48500
 48600
 48700
 48800
 48900
 49000
 49100
 49200
 49300
 49400
 49500
 49600
 49700
 49800
 49900
 50000
 50100
 50200
 50300
 50400
 50500
 50600
 50700
 50800
 50900
 51000
 51100
 51200
 51300
 51400
 51500
 51600
 51700
 51800
 51900
 52000
 52100
 52200
 52300
 52400
 52500
 52600
 52700
 52800
 52900
 53000
 53100
 53200
 53300
 53400
 53500
 53600
 53700
 53800
 53900
 54000
 54100
 54200
 54300
 54400
 54500
 54600
 54700
 54800
 54900
 55000
 55100
 55200
 55300
 55400
 55500
 55600
 55700
 55800
 55900
 56000
 56100
 56200
 56300
 56400
 56500
 56600
 56700
 56800
 56900
 57000
 57100
 57200
 57300
 57400
 57500
 57600
 57700
 57800
 57900
 58000
 58100
 58200
 58300
 58400
 58500
 58600
 58700
 58800
 58900
 59000
 59100
 59200
 59300
 59400
 59500
 59600
 59700
 59800
 59900
 60000
 60100
 60200
 60300
 60400
 60500
 60600
 60700
 60800
 60900
 61000
 61100
 61200
 61300
 61400
 61500
 61600
 61700
 61800
 61900
 62000
 62100
 62200
 62300
 62400
 62500
 62600
 62700
 62800
 62900
 63000
 63100
 63200
 63300
 63400
 63500
 63600
 63700
 63800
 63900
 64000
 64100
 64200
 64300
 64400
 64500
 64600
 64700
 64800
 64900
 65000
 65100
 65200
 65300
 65400
 65500
 65600
 65700
 65800
 65900
 66000
 66100
 66200
 66300
 66400
 66500
 66600
 66700
 66800
 66900
 67000
 67100
 67200
 67300
 67400
 67500
 67600
 67700
 67800
 67900
 68000
 68100
 68200
 68300
 68400
 68500
 68600
 68700
 68800
 68900
 69000
 69100
 69200
 69300
 69400
 69500
 69600
 69700
 69800
 69900
 70000
 70100
 70200
 70300
 70400
 70500
 70600
 70700
 70800
 70900
 71000
 71100
 71200
 71300
 71400
 71500
 71600
 71700
 71800
 71900
 72000
 72100
 72200
 72300
 72400
 72500
 72600
 72700
 72800
 72900
 73000
 73100
 73200
 73300
 73400
 73500
 73600
 73700
 73800
 73900
 74000
 74100
 74200
 74300
 74400
 74500
 74600
 74700
 74800
 74900
 75000
 75100
 75200
 75300
 75400
 75500
 75600
 75700
 75800
 75900
 76000
 76100
 76200
 76300
 76400
 76500
 76600
 76700
 76800
 76900
 77000
 77100
 77200
 77300
 77400
 77500
 77600
 77700
 77800
 77900
 78000
 78100
 78200
 78300
 78400
 78500
 78600
 78700
 78800
 78900
 79000
 79100
 79200
 79300
 79400
 79500
 79600
 79700
 79800
 79900
 80000
 80100
 80200
 80300
 80400
 80500
 80600
 80700
 80800
 80900
 81000
 81100
 81200
 81300
 81400
 81500
 81600
 81700
 81800
 81900
 82000
 82100
 82200
 82300
 82400
 82500
 82600
 82700
 82800
 82900
 83000
 83100
 83200
 83300
 83400
 83500
 83600
 83700
 83800
 83900
 84000
 84100
 84200
 84300
 84400
 84500
 84600
 84700
 84800
 84900
 85000
 85100
 85200
 85300
 85400
 85500
 85600
 85700
 85800
 85900
 86000
 86100
 86200
 86300
 86400
 86500
 86600
 86700
 86800
 86900
 87000
 87100
 87200
 87300
 87400
 87500
 87600
 87700
 87800
 87900
 88000
 88100
 88200
 88300
 88400
 88500
 88600
 88700
 88800
 88900
 89000
 89100
 89200
 89300
 89400
 89500
 89600
 89700
 89800
 89900
 90000
 90100
 90200
 90300
 90400
 90500
 90600
 90700
 90800
 90900
 91000
 91100
 91200
 91300
 91400
 91500
 91600
 91700
 91800
 91900
 92000
 92100
 92200
 92300
 92400
 92500
 92600
 92700
 92800
 92900
 93000
 93100
 93200
 93300
 93400
 93500
 93600
 93700
 93800
 93900
 94000
 94100
 94200
 94300
 94400
 94500
 94600
 94700
 94800
 94900
 95000
 95100
 95200
 95300
 95400
 95500
 95600
 95700
 95800
 95900
 96000
 96100
 96200
 96300
 96400
 96500
 96600
 96700
 96800
 96900
 97000
 97100
 97200
 97300
 97400
 97500
 97600
 97700
 97800
 97900
 98000
 98100
 98200
 98300
 98400
 98500
 98600
 98700
 98800
 98900
 99000
 99100
 99200
 99300
 99400
 99500
 99600
 99700
 99800
 99900
 100000

Sl. 18. Dio rukopisne grade za "Diplomatički zbornik"

CODEX DIPLOMATICUS

REGNI

CROATIAE, DALMATIAE ET SLAVONIAE.

EDIDIT

ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM SLAVORUM MERIDIONALIUM

AUXILIO REGIMINIS CROAT., DALM. ET SLAV.

COLLEGIT ET DIGESSIT

T. SMIČIKLAS

ACADEMIAE SOCIUS ORD.

VOLUMEN II.

DIPLOMATA SAECULI XII CONTINENS

(1101—1200).

ZAGRABIAE.

EX OFFICINA SOCIETATIS TYPOGRAPHICAE.

1904.

DIPLOMATIČKI ZBORNIK

KRALJEVINE

HRVATSKE, DALMACIJE I SLAVONIJE.

IZDALA

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

POTPOROM VLADE HRV., DALM. I SLAV.

SABRAO I UREDIO

T. SMIČIKLAS

PRAVI ČLAN AKADEMIJE.

SVEZAK II.

LISTINE XII. VIJEKA

(1101—1200).

ZAGREB.

TISAK DIONIČKE TISKARE.

1904.

Sl. 19. Naslovnica drugog sveska zbirke "Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije"

PREDGOVOR.

Prije dvadeset godina sastadosmo se u akademiji svi historici tadašnji pravi i dopisjući članovi akademije, da osnujemo stalnu osnovu za izdavanje historijskih i juridičkih spomenika u našim akademjskim publikacijama. Svi se slagasmo u temeljnom načelu, da akademija ne smije tek izdavati, što joj od vremena do vremena prispje, već se mora skrbiti za gradju na mnogo godina unaprijed, da stalnim i neprekidnim radom omogući i neprekidni napredak svojih publikacija. Onda odlučismo i razdijelismo naš rad u ove skupine: I. *Scriptores*. Neka se izdadu povremeno svi kroniste i analiste za hrvatsku i srpsku i opću jugoslavensku povijest. Neka se potražuju najbolji rukopisi, a ljetopisi neka se prirede po mogućnosti po načelima danas već ustaljenim. II. *Leges et statuta*. Prije svega ima se o tom raditi, da se objelodane naši narodni hrvatski i srpski zakoni srednjega vijeka. Zatim se imadu redom obradivati statuti gradova dalmatinskih. Statuti gradova i slobodnih općina u današnjoj Hrvatskoj i Slavoniji imali bi se sabrati svi u jednu skupinu. III. *Comitia*. Sabori hrvatski od najstarijih vremena do naše dobe imali bi se sabrati. Imali bi se donositi ne samo tekstovi zaključaka, već i svi dopisi i pripisi, koji se odnose na sabor i rasprave pojedinih predmeta u njemu. IV. *Codex diplomaticus*. Imale bi se sabrati sve listine za povijest srednjega vijeka. U to ime imali bi se potražiti svi arhivi, u kojima naših listina ima. Ali imadu se upotrijebiti i svi štampani zbornici. U tom se zborniku neka nadju sve listine, što su se do danas ma kojim načinom sačuvala u domaćim i stranim arhivima.

U akademjskim publikacijama zaredaše »*Scriptores*«, »*Leges*« i »*Statuta*«, samo ne ima spomena o »*Comitia*« i »*Codex diplomaticus*«. Za obadvoje se ipak radilo kroz više godina. Sabore preuzesmo ja i pokojni naš drug Radoslav Lopašić. Njegova nemila smrt prekine ovaj rad, koji je za sabore 16. vijeka prilično napredovao. Nadajmo se zato, da ćemo moći skoro govoriti i o saborima.

Za »*Codex diplomaticus*« XIII. vijeka bio je počeo raditi pokojni dr. Franjo Rački. Nije dao prepisati nijedne listine po originalu ili boljim prijepisima, samo je iz nekih tiskanih zbirki ponešto dao prepisati. Ja se stavih na sabiranje po arhivima, bibliotekama i svim tiskanim starijim i no-

vijim zbiricama. Danas mogu već da govorim o dovršenom sabiranju za »Codex diplomaticus« od XII.—XV. vijeka ili do god. 1400. Sabrano je u svemu oko 7000 listina iz raznih arhiva i zbornika. Započesmo s izdavanjem i to po redu najprije XII. vijeka. Uzmijemo Račkoga »Documenta«, koja sižu do godine 1100. kao prvi svezak ukupnoga »Codex diplomaticus«. Zato označujemo ovaj naš prvi svezak kao drugi za cijeli »Codex diplomaticus«. Doći će vrijeme, da se popunjen izdade i prvi svezak, dopunjen Dubrovnikom i ispravljene neke listine.

Slijedeći temeljni zakon historijsko-diplomatičke kritike podjismo za originalima, gdje god ih mogosmo stići. Iscrpisimo za našu svrhu domaće i strane arhive. Dodjismo do mnogih originala ili boljih savremenih prijepisa, koji nisu do sada bili poznati starijim izdavačima listina. Ako i nadjismo objelodanjene u starijim zbornicima; opet ih prispodobismo s nadjenim originalima i po njima štampasmo, te ispravismo lošije priopćene prijepise.

I.

Arhivi ovi jesu:

Akademijski arhiv imade tri glavne skupine: »Diplomata«, »Acta« i »Scriptores«. Temeljna mu je zbirka Ivana Kukuljevića, sabrana po Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji. Neke odlične obitelji darovaše cijele svoje obiteljske arhive. Dosta je toga kupljeno. Nahodišta su mu dakle različita, nije homogen po svojem postanku, ali je sav u listinama samo povijesti hrvatskoj posvećen. Uredjen je kronološki. Iz njega iscrposmo sve, što je imao.

Zemaljski arhiv u Zagrebu izgubio je svoju najdragocijeniju zbirku listina sredovječnih, kada su mu tako zvana »Acta Neoregistrata« i arhivi samostana i kaptola sv. Petra u Požegi prije dvadeset godina odneseni u Budimpeštu. Ali postoje u arhivu našem »Indices« za ta akta. Po tim »Indices« bilo nam je moguće listine u manjim skupinama godinu za godinom iz budimpeštanskoga arhiva zatraživati. Dobismo gotovo sve, samo nekoliko listina ne poslaše nam, pak smo uzeli regesta, kakva imamo po tima »Indices«. Medjutim je zemaljski arhiv nabavio ili na dar primio drugih listina, koje smo mogli upotrijebiti. Tako su nam postale pristupne dragocjene listine rapske i nekih hrvatskih općina.

Nadbiskupski arhiv u Zagrebu uredjen je za vrijeme biskupa Maksimilijana Vrhovca od poznatoga historika Martina Kovačića, a dijeli se u: »Privilegialia«, »Juridica«, »Donationalia« i »Politica«. Za našu porabu osobito nam poslužiše »Privilegialia«, koja počinju sa godinom 1134. Regesta do god. 1398. idu u Vol. I. str. 1—31. Uz to ima arhiv originalne isprave u jednoj skupini do uključivo XV. vijeka.

vijeka. Sva je na pergameni u sedam toma in folio. (Sr. Tafel und Thomas: »Der Doge Andreas Dandolo« u »Abhandlungen der kön. bayerischen Akademie« III. Cl. VIII. Bd. I. Abth.)

U Marciani: Documenti di S. Stephano di Spalato Cl. V. Cod. I. L. prevedeni su dokumenti sv. Stjepana kupnje, prodaje, ugovori, privilegia itd. Dokumenti idu od god. 1129, a ima ih 157. Rukopis na papiru u kvartu, vezan u pergamenu, lijepo pisan. Sve prevedeno s latin-skoga.

U gradskom muzeju Correro jesu rukopisi u nekoliko desetaka fascikula kao materijali za nastavak djela: Cicogna Inscrizioni.

III.

Osnovna načela pri izdavanju naših spomenika.

Svaki će stručni čovjek na prvi pogled vidjeti u glavnom ona načela, koja sam prihvatio za naš Codex diplomaticus. Ipak je potrebno, da o tom i napose najkraće progovorim. I domaći naši ljudi i strani odmah će primjetiti, da sam za regesta nad listinama i za kratke tumače ispod listina uzeo jezik narodni naš hrvatski. Osim mnogih drugih modernih izdanja pozivljem se u tom pogledu na Monumenta Germaniae: Diplomata, gdje se sve to radi na njemačkom jeziku. Da ipak ponešto olakšam i stranima porabu našega Codexa, učinio sam »Summarium« samo na jeziku latinskom, gdje su sva regesta hrvatska prevedena na latinski.

Pri obradjenju teksta nije mi bilo moguće pridavati i snimke, koji bi donosili pred oči čitatelja pravu i potpunu sliku, ili da poput Monumenta Germaniae naznačujem u različitom tisku ispisana u originalu pismena i neispisana sakrta u kriticama. Ja sam naprosto rešavao sve kratice. Nije to nikada bez teškoća, osobito pri razrešavanju kriticica kod imena. Zato sam pri sumnjivim kriticama to u opasci naznačio osobito onda, ako je koji izdavač prije mene istu kriticu drugačije razriješio.

Poraba velikih pismena od uvijek je kamen smutnje kod edicija, jer je u samim originalima redovito veća nego treba, veoma različita i bez ikakva stalna pravila. Slijedio sam u tom najbolje izdavače, koji uzimlju velika pismena samo za imena osoba i mjesta. Najbolji izdavači preporučuju još za adjective od imena gradova i biskupija velika pismena. Tako sam i ja »episcopi Zagrabienis« i slične adjective pisao velikim pismenima, koji su toliko potrebni svakomu rabitelju Codexa, pak ih oko njegovo najprije traži. Naravno je, da sam na početku svake izreke iza točke pisao veliko pisme.

Ispravke očitih pisarskih pogrešaka sve sam naznačivao, kako su ih sami pisari ispravljali u liniji ili nad linijom. Ako sam se sretao sa kakvom pogreškom, koja je mogla biti osebnost onoga pisara ili one dobe, naznačivao sam to sa (!). A toga ima u XII. vijeku, gdje se lomi jezik latinski sa raznim narodnim osebinama, upravo, na pretek. Tako sam uzimao izmjenjivana pismena *c i t, u i v, i i j* onako, kako sam ih nalazio u originalu. Gdje su ij kao dva glasa, uzeh uvijek ii, a gdje je samo jedan glas uzeh y. Naznačivao sam i e, kada sam ga nalazio u originalu, te nikada nisam mjesto njega uzimao ae. Ako sam po nesreći morao uzeti listinu iz koga starijega zbornika, gdje se na sve to nije pazilo, onda sam ostavio porabu pismena, kako ga ima onaj zbornik.

Interpunkciju sam unesao, kakovu iste sadržaj listine. Što u tom pogledu imaju originali, to nije u nijednom pogledu mjerodavno. Znam, da u tom pogledu imade razlike mnijenja medju diplomaticima. U opće se uzimlje, da se previše ne interpungira. Za XII. sam vijek interpungirao nešto više. A kako dalje razvitak listine ide sve više u to, da od izreka postaju periode, morat će se i na to paziti. Točke neka pokažu te periode. Načelo opet ostaje: interpungiraj samo tako, da tečaj misli ili sadržaja bude čitocu što jasniji.

Za jasnoću sadržaja učinjeni umeci učinjeni su kod ispunjenja imena, ako mu je naznačeno samo početno slovo. Dodan je kadgod očito otpali naslov takove osobe. To je metnuto u zaporku. Ako li je potrebna jedna riječ za jasnoću sadržaja ili jedno ili dva pismena i to je metnuto u zaporku. Učeni čitalac odmah će razabrati, da toga u originalu ne ima.

Datiranje spada još u tekst listine osobito u Dalmaciji, gdje je datum redovito odmah iza invocacije. Rešavanje datuma u XII. vijeku u Dalmaciji zadavalo mi je mnogo puta najveće tegobe. Ovdje pristaju one riječi A. Giry-a u »Manuel de Diplomatie« (str. 104): «Il a pu même arriver, que dans la même ville, la juridiction royale, les juridictions seigneuriales, la cour ecclesiastique et la commune n'aient pas toujours suivi le même style. Les observations faites jusq'ici, quoique nombreuses, sont loin encore d'être suffisantes pour permettre de se prononcer avec certitude dans tous les cas». To Giry na drugom mjestu tumači i dopunjuje, da pisari već od X. i XI. vijeka ne znaju znamenovanja stare indikcije i drugih oznaka za datum. Kada onda brojevi ovih oznaka dodju u protuslovlje s naznačenom godinom, onda je riješenje problema upravo nemoguće (ib. 100—101).

Naš Codex i u pogledu datiranja i po diplomatskom obliku i stavu nosi na sebi znakove potpunoga dualizma dviju utjecaja: talijanskoga i njemačkoga. Ne samo po datiranju, već u opće po diplomatskim oblicima biti će za stručnjake zanimiv.

Veliko je pitanje za svakoga izdavača listina, da li će i kako će primiti sumnjive listine i falzifikate. Ja sam se odlučio, da primim i patvorene listine, koje su kasnije dobile neprijeorne potvrde. Tako na primjer poznate papinske bulle za nadbiskupiju dubrovačku, ali sam naznačio, da o njima sumnjam. Listine lokrumske pod br. 70, 71., 72., 73., 85. i 86. naznačuje dr. Konstantin Jireček u »Arch. f. slav. Phil. XXVI. Bd. str. 167. za falzifikate s ovim ostrim i odlučnim sudom: »Die Widersprüche zwischen den einzelnen Stücken untereinander, das wechselnde Formular, der Mangel an genauen chronologischen Daten nach den Kaisern und Indictionen, die fehlenden Siegel an den sogenannten Originalen im Archiv von Ragusa, das entgegengesetzte Zeugniß echter Urkunden über dieselben Besitzfragen, alles dieses zeigt, dass es Falzifikate sind, gemacht im Interesse der Benediktinerabtei von Lacrova». Ja sam opetovano ogledao ove listine. Ako su falzificirane, onda su bile falzificirane već u XII. vijeku. Ja si ipak njihov bespravni postanak tumačim tako, da su mogle postati u burno i bespravno vrijeme, gdje se je mjesto prava narivala sila. Žao mi je ipak, što ih nisam pod tekstom označio kao »sumnjive«, pak to sada činim. Njihova pravna vrijednost potrajala je valjda samo u onim časovima bure i nevolje.

Tradicija listina dolazi pod tekstom. Tražio sam i naznačivao uvijek original ili najbliži originalu prijepis. Naznačio sam i zbirke, u koje je listina prenesena, i poredao sam ih kronologijskim redom. Kod nekih listina ispadoše gubitkom ceduljica neke literarne naznake. Tako br. 12. g. 1106. valja dodati: Carrara Archivio Capitolare p. 64, Wenzel Cod. Arp. VI. 75—76; kod br. 71. ostala je od Eitelbergera samo naznaka prvoga izdanja, a ispalo je i kod br. 72. II., izd. str. 350—351., a tako i kod br. 86., a uz to ispalo još Farlati VI. 79, Wenzel VI. 95; kod br. 99. ispalo je Farlati IV. 433, Wenzel VI. 107.

Index ima da bude što potpuniji. Razdijelio sam ga na dvije skupine: personarum et locorum i rerum. Ovo je za XII. vijek doista potrebno. Glede osoba vlada u ovom vijeku ta nepritika, da se javljaju po gradovima neka prezimena, ali najviše su oznake patronimične. Moralo se ime u Index uzeti i po krsnome imenu i po imenu očevu. Time je index znatno porastao. Imena narodna pokušah podati u pravom narodnom obliku barem onda, kada sam ih crpao iz sigurna originala. Imena mjesta trudio sam se da pronadjem. Nadjoh mnoga sačuvana današnja hrvatska imena mjesta, koja odgovaraju starim iskvarenim ili latinskim imenima. Malo je mjesta ostalo, za koja ne bismo sigurno mogli postaviti današnje ime hrvatsko. Naravno je, da je u zaporci naznačen svaki stariji oblik, a i napose sa »vidi« ono pravo ime hrvatsko. Tako ima biti i dalje u slijedećim tomima. Ako Codex ima da bude glavni izvor za

geografiju srednjega vijeka, neka se vide u svojem pravom obliku narodna imena mjesta onako, kako ih je narod nazivao, koji ih je sagradio.

Napokon molim sljedeću gospodu, da prime moju zahvalnost, što me pri sabiranju gradje za Codex diplomaticus ma kojim načinom podupreše: dr. Arneri Jerko i dr. Arneri Roko, odvjetnici u Korčuli; Barle Janko, upravitelj nadbiskupskoga arkiva u Zagrebu; Begna Ninio conte, vlastelin u Posedarju; Bojničić Ivan pl, zem. arhivar u Zagrebu; Böttner Sebastijan i Böttner Enrico, upravitelji gubernijalnog arkiva u Zadru; Brunelli Vitalijan, gimn. prof. i bibliotekar »Paravie« u Zadru; Bulić Franjo, ravnatelj muzeja u Spljetu; Dević Ivan, dekan kaptola i arhivar u Spljetu; Gelcich Josip, prof. bivši arhivar u Dubrovniku; Horvat Karlo dr., svećenik i profesor; Iveković Ćiril, građevni savjetnik u Zadru; Jelić Luka dr., profesor; Kostrenčić Ivan, sveučilišni bibliotekar u Zagrebu; Laszowski Emil, pristav zem. arkiva u Zagrebu; Musić August dr., sveuč. profesor i bibliotekar akademijski; Radičević Lovro, arhivar kaptola u Zagrebu; Šilobričić Antun, kanonik i arhivar kaptola u Trogiru; Šišić Ferdo dr., gimn. prof. i sveuč. docent; Šuflija Milan dr.; Tkalčić Ivan, prebendar i akademik; Volarić Franjo, kanonik u Krku; Vučetić Kuzma, bibliotekar i arhivar kaptola u Hvaru.

Osobita mi je dužnost da se zahvalim i u ime moje i akademije vis. kr. zem. vladi, što nas je pomogla novčanom potporom za izdavanje ovoga Codexa.

IV.

Štampane zbirke, koje su upotrebljene u ovoj knjizi.

- Baluzius Epist. Innocentii III. Epistolarum Innocentii III. Romani pontificis libri undecim. Accedunt Gesta eiusdem. Parisiis 1682. fol. 2 vol.
- Baronius Annales. Annales ecclesiastici a Christo nato ad annum 1198. Romae 1588—1593. fol. 12 vol.
- Battyán Leges eccl. Leges ecclesiasticae regni Hungariae et provinciarum adiacentium. Albae Carolinae (et Claudiopolj) 1785—1827. fol. 3 vol.
- Bianchi Zara cristiana. Zara Cristiana. Zara 1877—1879. 8°. 2 vol.
- Böttner L'archivio I. L'archivio degli atti antichi presso la luogotenenza dalmata. Prospetto e parte I. dell'archivio del soprasso monasterio di s. Domenico in Zara. Zara 1903. 8°. (Nalazi se u: Tabularium. Gli archivi della Dalmazia. Zara 1901—1904. 8°.)

Broj 12. II. - 1914.

Prepis

Moja pojedina volja.

U ime oca i sina i svetoga duha.
Kakav se posvema zdrav i pri svijesti
pisanu ovu moju pojedina volju.
Moj intenziv padaj se danas od kuće
u Mariborj ulici broj 35, zatim pet
dionica prve hrvatske štedionice, dva-
deset dionica Sioničke tiskare i četrdeset
dionica Poljudske banke i još nekih
dionica čini mi se male vrijednosti i
na to gotovine na moje tekuće računi
Ostavljam i mojim podjarcima, koje sam u
Rivolu po mogućnosti pomagao, ove le-
gats: Momu bratu Marku Sioničklasu
i njegovu sinu Stiji zajedno četiri-
tisuć (4000) Kc.-
Momu sinovcu Gjuri učinio sam
više nego li drugima i dajim, da
sam za njega dovoljno učinio.
Dati Sioničklasu i njegovoj djeci
ukupno hiljadu (1000) Kc.- Mami
Simac pet stotina (500) Kc., kle-
rinu Sani Vjenici hiljadu (1000) Kc.-

Državni arhiv
Zagreb
ZAGREB

XV-45 B/e 1

Mojem bratu Janu 500 (pet stotina) kr., stolarskom pomoćniku Janu Boiću hiljadu (1000) kr., njegovom bratu Marku i sestri mu rođjenim od moje sestre Julije po 500 (pet stotina) kr., Ovi legati želimo da budu potpuno isplaćeni i pristigle nakon što se sa njih plati.

2. Sijemenistu biskupije križevačke u Zagrebu ostavjam na jedan pfundijalnu zakladu na moju rođjaku doanaest hiljada 11.000 kr. u zakladoni da upravlja kapitul biskupije križevačke.

Ostavjam dvoje stotine (200) kr. kupi u Zagrebu svetoga Cirila i Metoda na jednu službu braće za upokoj moju duše.

Ostavjam kapitolu biskupije križevačke 500 (pet stotina) kr. za očuvanje groba pokojnoga biskupa Gjura Linniklase.

Ostavjam na potporu siromašnih svećenika biskupije križevačke društva gorajat pet stotina (500) kr.

3. Moju biblioteku, ostavjam seminaru

historičkom hrvatskoga sveučilišta pod uvjetom,
da one knjige, koje nisu potrebne seminaru
predado svojim učitelju Đani Legenici.

4. Mojoj družini kuharici Bili Holovčak
ostavljam 500 (pet stotina) kr., ako se nadje
u mojoj službi prigodom moje smrti i još
kolomu cijelo kuhinjsko posuđe i slično
posuđe. - Milanu Cracunu ako se nadje
u službi prigodom moje smrti isto tako
500 (pet stotina) kr., i više komada moja
odijela od kojega neka se ostatak podijeli
među moje sinovske rođake, a naročito
Janiku Kijiniu.

5. Kada se sve isplati, onda neka ostatak
bude za zakladu pod mojim imenom
Jugoslavenskoj akademiji. Za zakladu
neka bude istoga smjera kako je osnov-
na zaklada Kačićeva. Ako me bi bilo
dosta za dostojnu zakladu neka se
glavica uklanjanje, dok dosegne barem
šestdeset hiljada kr. - Preporučam akade-
miji, da pripadajući meni honorar se
pripravjenoga šesdeset hiljada kr. za
zakladu.

6. Doručujem, ove oporuke molim da bude
moji kumci: P. Nikola Kostićević, komu
u to ime ostavjam po tri dragojina.

omara dva u palom a teći u jedačji
sobi i mozi preleminu, mozi slike u
Klatnu juru. Svom bratu H. Marku
Hobreniču neka preda sve moje listiće
i ono rukopisa ka povijest Herakulca,
što je bilo spremno ka štampa, ali neka
se ne štampa.

Nebim, da moj sprovod bude naj-
jedniji i bez svijeta.

Zagrebu dne 14 marta 1913

Tade Smičiklas sr.

Ova je oporuka članovima društva
propisno javno proglašena. U Za-
grebu dne 8 lipnja hiljadu devetst
stina četrnaeste (8. VI 1914)

(L. L.)

Božidar pl. Gaj

Poludnjim uredbom, da se ovaj propis sa predlozom od
izvanikom bjegevanim bjegevan od ... Truna dostave stane.

U Zagrebu, dne dvanaestog lipnja hiljadu devet
sto i četnaeste /12. VI 1914

Božidar pl. Gaj
K. P. u. g. n. e. l. j.

Sl. 21. Bilježnički prijepis oporuke Tadije Smičiklasa

muc.	"	proye 8/II.	" 0 "
Myodigenosis cordis; Gem- graena pedis	Ornigjen.	Centralno groblje u arkadi. dne 10/VI.	Julije Grohobek; v vlastika Križakovi; + Dane Sajalovi; Guno Šubi, Had. Dr. Zimrije Kja radi; uprta Japa Janko Višićević; doktor uz asistencije dr. Jice Bogdan
Kulov. scissid et intest. suicidium.	reprovida. na.	Zagreb Centralno groblje	Blagošlovčan " bolnici"

	/62/	Vapp, svbarica.				
2	Trinaest- stotina /1914/ 8. lipnja	Dr. Tadija Smičiklas, veuč. prof. u umir, pred- sjednik žigata većine a. i. d. i. d. d.	neženjen	Rešova	Zagreb Mermiča ul. 35.	gr. št. 71.
3	Trinaest- stotina /1914/ 21. 1.	me Reba pobodjelka.	Kona Tomi- na, pogo, djelca.	Dragoševa Sošica	gr. št. 52.	

Sl. 22. Fotokopija upisa Tadije Smičiklasa u matičnoj knjizi umrlih župe sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu (Grad Zagreb, Ured za upravu – Centar, Matični ured, Matica umrlih župe sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu /1875-1917/, str. 37, br. 2)

Broj 67

GIMNAZIJSKA SVJEDODŽBA

Benjamine Stavar Klasi u Ričevu

učenik prvi učione na c. kr. ak. Zagreb. gimnazii

dobiva ovim za drugi položje školske god. 1854 svjedočbu prvu

reda. 1 - odlično

Čudorednost odlično

Pazljivost dobro

Kerljivost odlično

Napredak u pojedinih naučih:

Nauku věro odlično

Latinskou jeziku odlično

Grčkom jeziku odlično

Italskou jeziku odlično

Němckou jeziku odlično

Pověstnici i zemljopisu odlično

Priručnici odlično

Pripravi mudroslovi odlično

Krasnopisu odlično

Učionjko lice pismenih svjedočbah odlično

Broj iskušjenih urok 6

Město 2 izmedje 72 učenoh.

Na c. kr. ak. Zagreb. gimnazii dne 27 Vojske 1854

Jos. Pommer
učionjko

Friedrich Nagel
Karl von
Wittgenstein
Karl Tschirner
H. ...

Sl. 23. Gimnazijska svjedodžba Tadije Smičiklase, 1. razred šk. god. 1853/54. (kat. br. 1)

post 24. / 9 1894. ✓

Mnogopoštovani Gospodine!

Na pismo vaše ljubazno od
24. IX šaljem vam prilozakih
5 pisama pokojnog Račkog
u kojima nećete ništa naći,
i ja ih samo stoga šaljem
da nebi rešli ili bar pomis-
liti, da u Vlaku baš nema
žer naći druga!

Više nema. verujte mi
u nur cii selbem gilt mehr
als er hat.

Pominjete, da se nas dvojica
u Kojicu ne slažemo.

Može biti, ali ćete dopusti-
ti i priznati u sebi, ga

smu jedne krvi. Vidimo.

Klasi i mi Ruvari. Moj

XV-45 praded došao je iz gornje

Krajine samo negdo od otaca
u Sloveni i mi Ruvani, koje
negda zvali Vlache, danas
i od stotinu godina robove
u pecao Sibi, a vi Smičićkari
ste iz Zumberka i potičete od
ovih Rasciana, koje Kralj
ferdinand I. u nekoj povolak
ci, mislim od god 1538 pomi-
nje. Vi vremenom i slučajem
dopetk u Zagreb i danas
ste zatucani Hrvat i nećete
da ste drugo što rei bai
Hrvat. I kad se vi držite
za Hrvate, to vas i mi Ru-
varu priznajemo za takovog
i postupamo vas kao takovog
i samo vas molimo
da nezaabavajte mi kad
govorite javno ni kad
pišete što, da Smičićkari

porchlo svoje vake od onih
Rasiana za Lumberku, koje
i pokojni neka bratljani
Lopajni pomisluje - i da
su potome Vair dedov i
nari dedov brata rodjena,
i dalje, da imo mi Ruvar
i vi Smiči klasi jedno
drugom sudom, prini rad,
a s g. folneqvisten da
da netojite u krvnom
vei rano u duhovnom
roditiu.

Da neznan, da ste vi i ovek
dobar i razuman koji zna
da u svakoj rabi ima
pola istine, ne bi vam
to otkrio i rabio - i
ja se preporucujem
dobroti Varioj i otkajen
u savršenim potterajpa
Vair

ponizni
Ilarion Ruvarac

Sl. 24. Pismo Ilariona Ruvarca Tadiji Smičiklasu o njegovu "zatučanom" hrvatstvu
(kat. br. 5)

CARMEN

SI MMA CUM DEVOTIONE DEDICATUM

INGENIOSISSIMO VIRO, HERODOTO CROATARUM

THADAEO SMIČIKLAS.

Ne star od ostro!

Gde si, kaži, sladka moja vila,
Ti mojih noči pajdasice mila!
Sad Tebe zovem svega, ah, iz grla:
Pomori mi pevat muža neumrla!
Ti pitaj mene, gde je, kam je Plovak,
Ka vreden je da živi slavan dorek? —
A! je ti velim: hodi, niš nepitaj,
Priberi vikle, k' meni beži, hitaj!
Pač sedi mlada sim na moje krilo
I slušaj, kaj se pri nas vetom sbilo:
I kraju tamo Hrvati gde s Kranjci
Vu slog živu kak s' golubi škanjci,
Gde vlaški uskok više da imade
Od Kranjcov blago, sol i drva krađe —
Ah tamo, znaš, pred tridesetmi leti
Se rodil dečec sred traja u kleti,*
Ah lept dečec kak odojek debel,
Ki nišdar glada nij trpel, nit rebel!
Taj dečec mali pokehdeb je zrasel
Nij kosum fučkal, niti koze pasel,
Marljivo on je drobne knjige učil,
Po noći, danu potil se i mučil.

* Letinito pripisuje, Po tome, kajti se je dižni historikusi rodil meseca
listopada 1842., bi moal njegov zametok pasti u falničko vreme, kad se
bišni zakon najbolje obdržava!

I postal človek, komu mudrost znanje
 I zmožnoj glavi ima stanovanje!
 Več nego deset trudnih on je leta
 Daleko živel od žalarnog sveta,
 Navek je čtel si knjige sre na tuce,
 Na snehe nije misli, nit na puce,
 Kak rade drugi Kristuševi tati,
 Ki sad se zovu oberliterati!
 Taj človek anda, pazi, vila draga,
 Historiu spisal horvackog orsaga,
 Debelu, žmahnu, sre drobnemi slovi,
 Horvacke vere testamentum novi!
 O mudroj knjigi kad je glas nam dopal,
 Od čuda svak je od nas nazad opal,
 I kričal bruto, da se posvud znaše:
 Naj živi naš kinč, mešter meštrov Tade!
 Sve mudre glave literatskog čeha,
 Bez črnog jala, horvackoga greha,
 Tadijci jesu došle gratulirat,
 O njegovj slavi zmožno perorirat.
 Aj, vila draga — odpri grio krasno
 I slavu meštru z menom zapoj glasno,
 Da svi paklenski zdrmaju se sbori
 I zatancaju ti anjelski kori:
 Na sveke vekov, peek dolov i gorā,
 Od onog črnog do beloga mora,
 Od neba dole sve do ovog stola,
 Od muškog pak do ženskog lepog spola
 Nek ori glas se Tadijine slave,
 Nek vekom živi muž — tolike glave!

(Tadija od gannca plaše; oberliterat na to intonira i zapjeva s drugimi liter-
 literati: „Žesi se Tade, žesi!“ Neopidivo veselje i grozna halabuka.)

Carmen: summa cum devotione dedicatum ingeniossimo viro, Herodoto Croatarum
 Thadaeo Smičiklas (kat. br. 6)

HRVATSKA ČITANKA

ZA

II. RAZRED GIMNAZIJSKI

SASTAVIO

TADE SMIČIKLAS.

Drugo pregledano izdanje.

Kruto vezana stoji 55 novč.

U ZAGREBU.

Troškom i nakladom kr. hrvat.-slavon.-dalm. zem. vlade

1879.

Sl. 26. Naslovnica udžbenika "Hrvatska čitanka za II. razred gimnazijski" (kat. br. 11)

Već bijah utješén, kada mi se je drug probudio. Promotivši, da mi sve ništa ne pomaže, ne valja vremena gubiti, već hajde u bijeli svijet.

84.

Islandijska mahovina.

Mnogolici i raznobojni lišaji, sad u jasno žuti poput četruna, sad u mrljavo žuti poput sumpora, sad zeleni, sad sivi, sad crni zaodievaju koru drveća, stare tarabe, stiene i zidove, nalikujuć svojom površinom na zdjelice, putašca, štitiće, iz kojih kao i iz ostalih pukotina površja neki prašak izpada, od koga novi lišaji postaju. Nekoji su lišaji vrlo koristni, tako: štitoviti lakmus, od koga se gotovi modrilo. Najkoristniji lišaj na svijetu jest islandijska mahovina. Raste u najsiromašnijih sjevernih zemljah, u Islandiji i Laponiji, a često i po njemačkih gorah i pustarah. Krpasto joj lišće strši u vis, osovito je, ali ipak gibko, pri dnu šire, na vrhu razgranano u tanahne grančice, a ove razvedene u dva brčića. Nutrnja je ploha šuplja u erljeno zelena, gladka, s vana se ta mahovina po tom najbolje poznaje, što je vrlo grka. Od suhe je bolesti i prsobolje ponajbolji liek. U Kranjskoj pitaju tom mahovinom krmke; mršavi konji i volovi, a kadšto i bolestne ovce odebljaju, kad se hrane tom mahovinom. Islandezom malne toliko vriedi koliko i brašno (muka), jer peku od nje kruh i jedu ju varenu u mlieku. Taj bi siromašni narod u svom toli neplodnom zavičaju jedva mogao živjeti, da neima islandijske mahovine, koja zaodieva sve gole stiene i onuda, gdje nijedno drugo zelenje ne raste, i s toga je pravo, što je Islandezom milija, nego li ikoje drvo ili druga koja domaća biljka. Ako su valovi negda, kao što to i danas biva, prignali islandijskomu kraju kakvo drvo, primjerice koju plemenitu vočku, a na njezinoj kori prvu mahovinu, mogla se je vočka pohvaliti: „Evo me, gdje doplovih na valovju oceana, da budem dobrotvorkom ovomu otoku, da cviećem i voćem usrećujem stvorove božje i stećem hvalu i štovanje. A što ćeš ti kukavna, prezirana mahovino? Tebe će u kraj baciti i nogama pogaziti.“ Mala bi

se uboga mahovina bila sramila i mükom bi bila mučala. Ali nuto, za malo godina bi sve izašlo drugačije; jer plemenita voćka, ma da ju slučaj ili ljudska ruka zasadi u najbolje tlo, ne bi mogla ondje uspjevati, pozebla bi, a uboga negledana mahovina eno se na brzu ruku umnožila, po neplodnoj se goleti širi i tisuće stanovnika hrani.

85.

K u l i n b a n .

Od Ivana Trnskoga.

Kad tko u nas uzme što pripoviedati od prvoga zametka, ili kad tko, braneći se pred sudom, zabrazdi kazivati bog zna kadašnji zapodjevak kavge ili svadje, malo kad će ga uminuti prigovor: Što počimaš tja od Kulina bana?

A tko je bio taj Kulin ban?

Bio je brate dragoviću, vladar Bosni, te veliki i glavni prijatelj svomu narodu. S toga se o njem i priča mnogo.

I moji su se predji doselili iz Bosne, pak se i sâm sjećam, gdje mi stric reče: Sve je to drugčije bilo za Kulina bana.

A ima tomu već više od šest sto godina, kadno je Kulin ban u Bosni banovao.

Kulin ban omrkao u gori, kako će se za dobe popeti na vilinu glavicu i ondje zateći vilu, koju bilo da bilo, samo da ju posestri. Ali zaidje s puta, sliedeći neki umiljati zamamljivi glas, nemogaše se nikako toga sliedjenja okaniti, dok se nije umorio i pod nekim borićem zaspao. Kad u jutro zora zarudjela i sunce malo od zemlje odskočilo, udariše sunčane zrake Kulinu banu baš u obraz, te ovaj stade u snu zažetimi trepavicami trepetati i suze roniti, dok se na jednom ne nadnese kitnjast ogranak nadanj, zakloniv ga od sunca. Tako Kulin ban do neko doba dana sladko prospava.

Tad se odkinu zelen listak od kitnjaste grane, u koje je hladu Kulin ban spavao, i pade mu na obraz.

Kulin se ban prene i u čudu nadje, opaziv kroz lišće zlatokosu ljepoticu svu u bjelini odjevenu, a zlatnim pojasom opasanu, gdje bielom ručicom drži onaj ogranak.

Sl. 27. Primjeri iz čitanke za II. razred gimnazije (kat. br. 11)

K a z a l o.

	Strana
1. Naša zemlja, od P. Preradovića	1
2. Molitva za narod, po Tomaseu od I. Fiamina	2
3. Циро у својих дјетинских годинах, од Николе Кретића	3
4. Zevs (Jupiter) kralj bogova	6
5. Prosjak, od J. Jurkovića	7
6. Rajska ptica, od Ivana Trnskoga	11
7. Псаженич, уцвиљени отац, од Николе Кретића	12
8. Pallada Athena (Minerva)	14
9. Munjevita jegulja	15
10. Ptica lisca i pas, narodna pripoviest	16
11. Марко Краљевић и соко, народна пјесма	17
12. Phoibo Apollon (Phoebo Apollo)	19
13. Spomeni jedne grešlje (staroga novca), od Janka Jurkovića	20
14. Okrepa u prirodi, od Mijata Stojanovića	26
15. Crnogorac, od J. Sundečića	27
16. Семирамида, асирска царица, од Николе Кретића	28
17. Hestia (Vesta)	31
18. Два миша, од Доситеја Обрадовића	32
19. Mudrac i seljanka, narodna pripoviest	32
20. Ptičja skupština, od Josipa Torbara	33
21. Ptičica, od Gj. Kovačevića	45
22. Hephaist Vulkan	46
23. Indijska korna kornjača	46
24. Селани купују памет, народна приповиест	49
25. Pad Gacke, od I. Trnskoga	50
26. Пауи и славуј, народна пјесма	50
27. Herme (Mercurij)	51
28. Пјеванје птица, po Micheletu od Ivana Filipovića	52
29. Čovjek, od Ivana Fiamina	57
30. Zecovi niesu najstrašiviji, narodna pripoviest	59
31. Sokol i njegova majka, od Napoleona Špuna-Strličića	60
32. Cvietak, od F. Cirakia	60
33. Genij i Lari (rodjeni bog i kućni bogovi)	61
34. Majka, priča od Andersena	62
35. Božić, od Mijata Stojanovića	66
36. Ciena materinskoga truda, narodna pripoviest	69
37. Bog i Molitva, od Mate Topalovića	70
38. Olymp i nebeski svod	72
39. U cara Trojana kozje uši, narodna pripoviest	73

	Strana
40. Papiga, od Paje Kremplera	74
41. Zdravljice, od Ivana Trnskoga	77
42. David pastir, preveo Gjnro Daničić	78
43. Gelema morska kornjača	79
44. Da nisam patila, ne bih se u sriedu spratila, nar. pripoviest	81
45. Macka i sjenica, od Ignjata Čivića	82
46. Nevinašee, od Jovana Jovanovića	82
47. Braća i sestra, narodna pjesma	83
48. Saturnatije	84
49. Zahvalni lav, iz čitanke Veberove	86
50. Gavran, iz „Vienca za mladež“	88
51. Brez Boga ništa, iz „Bosiljka“	90
52. Zvanje Slavjanstva, od Petra Preradovića	91
53. Kako su postale žabe?	92
54. Kako je postala cipresa?	93
55. Seljak svomu sinu, od A. Šenoe	94
56. Lisica i ždral, ruska narodna basna	97
57. Sokol, iz „Hrvatskoga Sokola“	97
58. Narodno vjerovanje, od I. Sundečića	102
59. Tantal	102
60. Dobra djela ne propadaju, narodna pripoviest	104
61. Indijska naočarka	109
62. I to će proći, narodna pripoviedčica	111
63. Slavió i žabe, od Ignjata Čivića	112
64. Tiho ljeto, dobar Bog, od I. Trnskoga	113
65. Pjevač Arion	113
66. Daidal i Ikar	115
67. Vlatak, iz „Bosiljka“	117
68. Kad sve radi, radi i ti, od Ivana Fiamina	119
69. Marapan, izetao u lav, od Dositeja Obradovića	121
70. Marko Kraljević u ber Kostadin, narodna pjesma	122
71. Herkul na razkrižju	124
72. Skupčeye papuše, od Dositeja Obradovića	126
73. Slavulj, od Ivana Trnskoga	129
74. Mudrac i seljak, narodna pripoviest	132
75. Zahvala, od Jovana Jovanovića	132
76. Hektor i Andromacha	133
77. Tratinčica, pričica od H. C. Andersena, preveo Fr. Ciraki	134
78. Lov na nojeve, pr. Z. Asanger	138
79. Фабрициј, od Hinkote Krcunha	141
80. Dubrovnik, od Mede Pucića	144
81. Laž i istina	145
82. Solon i Krez	146
83. Prvi polazak u sviet, od Dositeja Obradovića	148
84. Islandijska mahovina	150
85. Kulin bau, od Ivana Trnskoga	151
86. Čudo	153

	Strana
87. Zimsko nagovještanje, od Ivana Trnskoga	155
88. Smrt Sokratova	155
89. Kanareci, od Bogoslava Šuleka	161
90. Neima plemena do slavnog imena, od Ivana Flamina	162
91. Вук, баба и дјето, од Доситеја Обрадовића	164
92. Три hajduka, od Jovana Jovanovića	165
93. Abdallah, iztočna priča	166
94. Леонида, храбри и одважни Грк Спарћанин, од Николе Крстића	172
95. Damon i Pitija	175
96. Starovinske bilje i sjenokoše, od Mijata Stojanovića	179
97. Hram u Memphisu	180
98. Najveći grijesi, narodna pjesma	181
99. Pamet, od Jovana Subotića	182
100. Eraminonda	182
101. Uzgoj mladeži u Grku	185
102. Kava	186
103. Liljan, od Ivana Zahara	187
104. Ptičje gnjezdo, od Gjura Kovačevića	188
105. Aristid	189
106. Čudotvorni lokot, narodna prijevjest	192
107. Aleksandra Velikoga mladost i uzgoj	196
108. Plamenac, od M. Kišpatića	199
109. Zmija, od Petra Preradovića	202
110. Odlazak atenskoga brodovlja put Sicilije	203
111. Joesti u Misiru, превео Ђуро Даничић	205
112. Слика куће давних Римљана, од Адолфа Театлчића	207
113. Cedri na Libanonu	209
114. Sunčani rodjaj, od Ivana Trnskoga	211
115. Propast Herkulana i Pompeja	211
116. Pompeji i Herkulanium, od Ivana Antunovića	214
117. Ružmarin, od M. Kišpatića	217
118. Цар и планински извори, народна приповиест	220
119. Glas ratoborca, od J. Jovanovića	221
120. Čajo Mareij Carolan	221
121. Jutrnji poklon pri rimskom velikašu	226
122. Iz mladosti Ludivita Gaja	227
123. Moje milje i omilje, od S. Buzolića	230
124. Plutark	232
125. Djelovanje svjetla i topline na bilje, od Bogoslava Šuleka	234
126. Dobra žena, превео Josip Marić	237
127. Пастирче, од Милорада Поповића	238
128. Triumf	239
129. Херпеговац и Марко Краљевић, народна приповиест	241
130. Putovanje Rimljanā u carsko doba	242
131. Dub, od Frana Kurelca	244

Preuznisi gospodine!

Gledam na ovaj svijet, ovo ljeto
 priroda, koje bi bilo još ljepše, da
 nisam postala. Vesni dnev postavlja.
 Vidim sunce i ovaj i čitav svijet,
 da je Veli veliki, dakle vladavice
 i nad najvećom ljeto. Ali se
 su Tomi Gosić. Dvoj Ves popriat!
 Ali se u akademiji pomalo
 razgovorima ija nezahvalnoga
 našeg Račkoga. Lada gledam
 da vphovam. Jedan sunce neki
 moti vadih ove jstove, koje
 je pokojnik tako dugo, tako.
 angjanski stajim i vjesta obavlja.
 pa čemo se razvijati. Ja i
 imati da dovin jedan radnja
 pokojnikom o Tomi vrtijakom
 pa tako i radnja se i drugi
 vjesta dugo

Koga Vas upozna, da velika kakva
neklada u akademiji ne ima.
Doga bi bilo neklada, ne dolje
u akademiji.

Vaša Izvješćeni pisma poris
je sa sobom gosp. Capeta, a ima
il jisti, pak kao Vra i to
poslati go prof. Bujarović,
ako ikako dopijem arhiva.
Mi puzišeni onda isto bih tek
dobri, pak isto su te pisma
meni vratiti. Vi najbolje gradite,
da se Račkoga biografiji ne
moje pisati bez Vasil pisma.
A pisma neki doći u mišje
raku, nego u moji Račkoga,
mišje, nit kagati, da i il
ja malo upotrebiti, kako
se dobikuje Vasilj mišje ni oroh
i narednog časti i kovi.

I ona škrijava pisava što je bila
u Račkoga odpremao sam u akademij
i metano je još dobre kletve.
Bila je pismosena k meni, ali
sam mislio, da je valje na bolje
mjesto.

Odje mi sude, da čeo dobru
dohiti nadliškoga. Najviše gorn
o Teritoriji.

Primiti pruzivani gospodini moj
najrođeniiji simerki pozdrav i još
jednom: Bog Vas uprvo!

Vaše Pruzivani
stranitelj do groba

U Zagreb dan 21. II 1894. Tade Smičiklay

Br 12-1901.

Presvetlomu gospodinu
Tadiji Smičiklasu
pravomu članu jugoslovenske aka-
demije itd

Droče.

Čast mi je preopisati Vašoj
Presvetlosti, da Vas je glavna skup-
ština držana 13. prosinca 1900. iz-
brala za predsjednika jugosloven-
ske akademije znanosti i umjetnosti,
a prema dopisu preuzetoga gospo-
dina od 19. siječnja 1901. br. 1901/1,
da je Spz. p. i. ka. apr. št. 15,
listinica potvrđujućim rješenjem od
7. siječnja 1901. blagovoljno ovaj
izbor presvetlosti potvrditi.

Prema čl. 6. pravila napred. iz-
bor Vas Presvetlosti na taj godinu
davao.

U Zagrebu dne 19. siječnja 1901.

Za jugoslovensku akademiju
Tuzilac
Krajinović

Sl. 30. Priopćenje Tadiji Smičiklasu o njegovu izboru za predsjednika Akademije
(kat. br. 31)

H

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada

odjel za bogoštovje i nastavu.

Br. 27.299.

1910.

DEKRET.

Njegovo cesarsko i kraljevske apostolsko Veličanstvo
dогоизволило je provišnjim rješenom od 25. listopada
1910. premislivši imenovati Presvijetlost Vašu predsjedni-
kom zemaljskoga povjerenstva za čuvanje umjetnih i histo-
ričkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji.

Handwritten signature/initials

Očemu se Presvijetlost Vaša ugodnoga znanja radi oba-
vještujem se zamolkom da u smislu poverenstvenoga statuta
izdanoga na temelju provišnjega rješenja od 20. srpnja 1910
ovostranom naredkom od 30. kolovoza 1910. br. 18936. izvolite
za svaki od tri odsjeka po tri stručnjaka na imenovanje
članovima povjerenstva. ovamo predložiti i da prema uvidjavi
nosti svojoj dalje nužne prijedloge stavite.

U Zagrebu, dne 5. studenoga 1910.

Presvijetlosti

gospodinu

Handwritten signature

TADIJI SMIČIČIČU.

umir. kr. javnom redovnom sveučilišnom profesorom, predsjedniku južo-
slavonske akademije znanosti i umjetnosti i. t. d.

"

ZAGREBU.

H

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada,
odjel za bogoštovje i nastavu
u Zagrebu.

Broj 27.209
u l o .

Pre svijetlomu gospodinu

TADIJI SMIČIKLASU,

umir. kr. javnom redovnom sveučiliš-
nom profesoru, predsjedniku jugoslavenske
akademije znanosti i umjetnosti
itd.

Z A G R E B U .

Službeno.

Štamparski zavod
ZAGREB
1927

XV-453/c 4

Sl. 31. Dekret o postavljanju T. Smičiklasa za predsjednika Zemaljskog povjerenstva za čuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji (kat. br. 44)

1899

Preuzrišeni gospodine!

Što nisam odgovorio do sada na ona dva pitanja razlog je, što sam se imao porazgovoriti s onima, kojih se tiče.

Dalmatinski djaci misle, da će im dolaziti pomoći i iz Dalmacije, ako imaju svoje posebno društvo. I dobivaju odante oni, dok naše opće sveučilišno pomoćno društvo nije

nikada niti novčića pomoći
dobilo, premda su u njemu
bili Dalmatinci. Zato se
je društvo obnovilo. Molim
da im pošaljete 100 for-
dakli dvostruku uteme,
ljiteljnu svotu.

Kninska tvrđava može
donekle služiti i za
muzej tamosnjega stari-
narskoga društva.
Tamo je ljuta borba
sa Srbima, koji su

smjerati kupiti tu tirdjau
jer ima u njoj dosta
kuća za stanovanje. Naši
bi svisnuti morali od poroga
da je to Srbima palo u
ruke. Ja bih preporučio,
da dadete društvu potporu
od 200 fr., a polovicu
od toga da mogu potrošiti
i na otkup tirdjave.
Koliko ja znam, do sada
i niste dali ništa za
to društvo, zato je

pravo, da to sada usinite.

Sutra povimlje sabor, a
naši misli, da udare
schärfere Tonart. Skupština
ispala dobro. Moglo je
biti pet hiljada ljudi.

Najsrdačniji pozdrav
i ostajem

Vaše Preuzvišenost
najpokorniji

U Zagrebu 29. XI. 899 Tade Smičklas

ARHIV \overline{XI} A /
JUGOSL. / Smič. Ja. 75
AKAD.

Sl. 32. Pismo T. Smičklesa biskupu Strossmayeru o kupovini kninske tvrđave
(kat. br. 46)

86.089

KORTES

ili

ODKRITJE AMERIKE.

KNJIGA POUČNO-ZABAVNA

OD

J. H. KAMPE-A.

Prievod

TADE SMIČIKLAS

Dio II.

ČITAONICA

U ZAGREBU.

BRZOTISKOM A. JAKIĆA.

1862.

Sl. 33. Naslovnica Smičiklasova prijevoda knjige J. H. Kampea "Kortes ili Odkritje Amerike" (kat. br. 57)